

Κολλυβάδες και Νεομάρτυρες - Αγιότητα και Θεολογία του Μαρτυρίου

Ενότητα 8: Οι ομάδες των Νεομαρτύρων

Συμεών Πασχαλίδης
Τμήμα Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Οι Ομάδες των Νεομαρτύρων

Ομάδες Νεομαρτύρων

- ❖ Αυτόκλητοι μάρτυρες
- ❖ Νεομάρτυρες εν μέσω πολιτικών αναταραχών
- ❖ Νεομάρτυρες εκ μουσουλμάνων
- ❖ Εξ αρνησιχρίστων Νεομάρτυρες

Αυτόκλητοι Νεομάρτυρες

- ❖ Νεομάρτυρες που ομολόγησαν από ζήλο την πίστη τους ενώπιον μουσουλμάνων
- ❖ Η Εκκλησία καταδίκασε το αυτόκλητο μαρτύριο:
 - ✧ Διαπιστωνόταν ότι οι περιπτώσεις αυτόκλητων μαρτύρων αποτύγχαναν να αντιπαρέλθουν τις πιέσεις και τους βασανισμούς, με αποτέλεσμα να αρνούνται τη πίστη τους, όπως συνέβη με τους πεπτωκότες κατά τα πρώτα χριστιανικά χρόνια

Νεομάρτυρες λόγω πολιτικών αναταραχών

- ❖ Η καταστολή των κινημάτων οδηγούσε σε βίαιους εξισλαμισμούς:
 - ❖ Διονύσιος Λαρίσης
 - ❖ Μετά την ανακατάληψη της Πελοποννήσου (μετά τη βενετοκρατία) έλαβαν χώρα βίαιοι εξισλαμισμοί που ανάγκασαν πολλούς να φύγουν από τα σπίτια τους. Πολλοί χριστιανοί ομολόγησαν την χριστιανική πίστη και οδηγήθηκαν στο μαρτύριο.
- ❖ Σχετικά μικρή ομάδα, αλλά διακριτή λόγω του ιστορικού πλαισίου
- ❖ Ιερομάρτυς Σεραφείμ Φαναριοφερσάλων
- ❖ Πανάγος Σισίνης στη Γαστούνη κ.ά.

Νεομάρτυρες εκ Μουσουλμάνων

- ❖ Γηγενείς μουσουλμάνοι που ασπάστηκαν τον χριστιανισμό, και αυτόματα βάσει των επιταγών του Κορανίου, οδηγήθηκαν στο μαρτύριο.
- ❖ Κωνσταντίνος ο εξ Αγαρηνών
- ❖ Ιωάννης ο εξ Αγαρηνών
- ❖ Αχμέτ ο Κάλφας
 - ✓ διατίθενται πολλές πληροφορίες για το πρόσωπο και το μαρτύριο του

Οι εξ αρνησιχρίστων Νεομάρτυρες

- ❖ Η πιο πολυάριθμη ομάδα Νεομαρτύρων
- ❖ Συχνό φαινόμενο η εξωμοσία, για λόγους επιβίωσης
- ❖ Η μεταστροφή τους δεν ήταν μια απλή διαδικασία:
 - ❖ Ιδιαίτερο καθεστώς μετάνοιας και αποδοχή της μετανοίας με επανεισδοχή στην Εκκλησία
 - ❖ Γινόταν επανάχριση, μύρωμα, μετά από μία περίοδο νηστείας και μετανοίας
- ❖ Οι κολλυβάδες υπερασπίστηκαν την αγιότητα αυτών των προσώπων, διότι υπήρχαν αμφιβολίες για το κατά πόσο μπορεί να είναι Άγιοι αυτοί που κάποια στιγμή αρνήθηκαν την πίστη τους

Η αγιότητα των Νεομαρτύρων

- ❖ Ειδική προσευχή για τους πρώην εξωμότες που όδευαν στην εκ νέου ομολογία της πίστης τους και στο μαρτύριο
- ❖ Δεν απαιτούνταν ειδική διάταξη από το Πατριαρχείο, διότι οι μάρτυρες πάντοτε αναγνωρίζονταν άμεσα ως άγιοι
- ❖ Το πατριαρχείο δεν εξέδιδε Πράξεις για λόγους ασφαλείας από τους μουσουλμάνους

Κολλυβάδες και Νεομάρτυρες

❖ *Νέον Μαρτυρολόγιον:*

- ❖ Στο Προοίμιο γίνεται εκτενής αναφορά στο θέμα της αγιότητας των Νεομαρτύρων και ιδίως των εξ αρνησιχρίστων
 - ❖ Αναφορά στον απ. Πέτρο ως παράδειγμα αρνήσεως και επανομολογίας της πίστεως
 - ❖ Αναφορά και σε άλλες περιπτώσεις αρχαίων μαρτύρων
- ❖ Η προάσπιση της αγιότητας των Νεομαρτύρων απαντά και στην *Προαναφήνηση του Νέου Λειμωναρίου* από τον Αθανάσιο τον Πάριο και στο *Μαρτύριο του Κωνσταντίνου του Υδραίου* από τον όσιο Νικόδημο τον Αγιορείτη
- ❖ Επαναλαμβάνεται η ίδια επιχειρηματολογία

Νεομαρτυρολογικές Πηγές [1]

❖ Μαρτύρια:

- ❖ Γράφτηκαν από λογίους που υπήρξαν αυτόπτες μάρτυρες του μαρτυρίου των Νεομαρτύρων ή το γνώριζαν εξ ακοής
- ❖ Πεζά κείμενα
- ❖ Συχνά συνοδεύονται από υμνογραφικά κείμενα και εγκωμιαστικούς Λόγους που εκφωνούνταν κατά την ημέρα της μνήμης των Νεομαρτύρων στις τοπικές Εκκλησίες

❖ Εγκωμιαστικοί Λόγοι

❖ Ακολουθίες

❖ Κανόνες ή/και Παρακλητικοί Κανόνες

Νεομαρτυρολογικές Πηγές [2]

- ❖ Περιηγητικά κείμενα:
 - ✧ Από δυτικούς συνήθως ιεραποστόλους ή περιηγητές που έτυχε να παρευρεθούν στο μαρτυρικό θάνατο κάποιων νεομαρτύρων ή να πληροφορηθούν από αυτόπτες μάρτυρες για τα μαρτύρια των Νεομαρτύρων
- ❖ Παραδείγματα:
 - ✧ Το σχετικό έργο του Μάρκου Καζαΐτη (στα ιταλικά) για το μαρτύριο του Κωνσταντίου του Ρώσου στην Κωνσταντινούπολη
 - ✧ Το μαρτύριο του αγίου Δημητρίου του εκ Σαμαρίνης (Πουκεβίλ)
 - ✧ Το μαρτύριο του νεομάρτυρα Αθανασίου του εκ Σμύρνης
- ❖ Οθωμανικά Αρχεία
- ❖ Λαϊκές διηγήσεις
- ❖ Δημοτικά τραγούδια

Νεομαρτυρολογικές Πηγές [3]

- ❖ Εικονογραφία των νεομαρτύρων:
- ✧ Στο νάρθηκα της Μονής Ξηροποτάμου υπάρχουν 34 απεικονίσεις νεομαρτύρων που σχετίζονται με τη συλλογή που συνέταξε ο νέος κτίτορας της Μονής, μοναχός Καισάριος Δαπόντες
 - ✓ Η χειρόγραφη νεομαρτυρολογική συλλογή του Δαπόντε έδωσε τη θεωρητική βάση, ώστε να πραγματοποιηθούν οι απεικονίσεις
 - ✓ Σημαντικές πηγές, εφόσον αποτελούν τις μοναδικές πηγές πληροφόρησης για κάποιους Νεομάρτυρες
 - ✓ Αποτυπώνονται στοιχεία της εποχής, όπως η ενδυμασία
 - ✓ Πολύτιμο πηγαίο υλικό για την κοινωνική ιστορία και τη λαογραφία

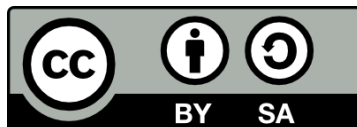
Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Συμεών Πασχαλίδης. «Κολλυβάδες και Νεομάρτυρες: Αγιότητα και Θεολογία του Μαρτυρίου. Οι ομάδες των Νεομαρτύρων». Έκδοση: 1.0. Θεσσαλονίκη 2014. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση: <http://eclass.auth.gr/courses/OCRS323/>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά - Παρόμοια Διανομή [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>

Τέλος ενότητας

Επεξεργασία: Δημοσθένης Κακλαμάνος.
Θεσσαλονίκη, 21.6.2015.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Σημειώματα

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

